

NR 10

Sommarskötsel

Om du sköter ditt köksväxtland regelbundet under sommaren mår växterna bäst. Skörden blir rikare och det blir faktiskt mindre arbete totalt sett. Om jorden luckras varje vecka under sommaren hålls ogräset efter och det innebär mindre jobb än att rensa bort massor med ogräs som fått växa ifred en månad eller mer. Här är det viktigaste du bör tänka på under sommaren i ditt köksväxtland.

Jordbearbetning

Luckra jorden ofta mellan raderna och i gångarna. Då hinner ogräset aldrig slå rot. Att luckra är alltså det minst arbetsamma sättet att bekämpa ogräset. Använd helst en klohacka – kultivator – när du luckrar. Det finns modeller med kort eller långt skaft. En bethacka eller ett skyffeljärn kan också användas när du luckrar. Passa alltid på att luckra efter regn och efter att du vattnat. Då är jorden lättarbetad och om ytan luckras minskar avdunstningen. Vattnet stannar kvar längre i jorden.

Djupare jordbearbetning bör inte utföras på sommaren. Med ett undantag, om någon del av landet ligger i träda för att det ska bli fritt från envisa ogräs som kirskål och kvickrot kan jorden krattas och rötter plockas bort. Gärna en gång i veckan.

Ogräs

Ogräs är växter som råkat hamna på fel ställe. I köksväxtlandet är ogräset mest till besvär. Låt aldrig ogräs växa så länge att det tar överhand över andra växter. Ogräs stjäl näring och hämmar kulturväxternas utveckling. Det är också arbetsamt och framför allt tidskrävande att rensa ogräs. Det måste ju göras för hand.

Om du måste ge dig i kast med kraftigt, uppvuxet ogräs, välj helst ett tillfälle då jorden är fuktig. Då går det lättare att dra upp ogräsplantorna med rötterna. I torr lerjord kan det vara så gott som omöjligt. Ta inte bara bort det gröna utan se till att så mycket rötter som möjligt följer med.

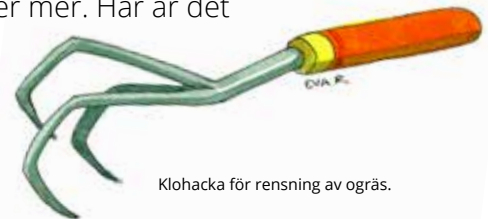
Fleråriga ogräs med djupa rötter, tistlar, maskrosor, kirskål, kvickrot m fl, försvinner sällan efter en enda rensning. De rotbitar som alltid finns kvar i jorden ger upphov till nya plantor. Men med upprepad rensning försvinner de så småningom.

Små ogräsplantor som rivs upp när man luckrar kan ligga kvar på jorden där de fort torkar bort. För att på sikt minska antalet ogräs bör du rensa så ofta att ogräset aldrig hinner sätta frö.

Stora ogräsmängder efter rensning lägger du förstås i komposten. Det finns knappast något bättre kompostmaterial än ogräsplantor med lite jord kvar på rötterna. Besvärliga

Skyffeljärn för luckring och rensning av ogräs.

Klohacka för rensning av ogräs.

rotogräs som kvickrot, kirskål och maskrosor bör först torka innan de komposteras och ogräs som hunnit bilda frö komposteras bäst i varmkompost. Viktigast är att de aldrig får börja växa på komposten.

Marktäckning

Täckodling, ytkompostering, ”mulching” – alla betyder att jorden hålls täckt med organiskt material, t ex gräsklipp, ogräsrester, löv och blast. Ett täcke av det här slaget minskar behovet av jordbearbetning under sommaren och tillför växtnäring när det förmultnar. Täcket hindrar också ogräsfrön att gro samtidigt som det minskar avdunstningen, vilket betyder att man inte behöver vattna så ofta. De nyttiga dagmaskarna trivs också bra under täcket.

Men ett marktäcke kan ibland orsaka problem. Sniglar verkar trivas bra där marken är täckt och speciellt regniga somrar kan de orsaka stora skador på växterna.

Grovmalen flis från beskärning, kan också användas som marktäckning. Flis stjäl kväve ur jorden när den förmultnar, det kompenseras med extra gödsel.

Vattning

Både luckring och marktäckning minskar behovet av vattning eftersom avdunstningen minskar. Vid långvarig torka måste man ändå vattna köksväxterna för att de inte ska hämmas i sin utveckling.

Vattna jorden ordentligt innan du sår och planterar. Små plantor som nyss kommit upp är särskilt känsliga för torka eftersom deras rötter är små och sitter grunt.

Vattna ofta och lite. Använd stril på kannan eller duschmunstycke på slangen. Väntas torrt väder kan du täcka det nysådda stycket med fuktad fiberduk för att minska avdunstningen.

Använd stril på vattenkanna eller duschmunstycke på vattenslangen.

När plantorna börjar växa på allvar kan de vattnas rikligare. Då är det inte nödvändigt att vattna varje dag.

Vattna aldrig med kylslaget vatten på växande plantor. Då kan de stanna i växten. Skaffa gärna en vattentunna där vattnet kan stå och värmas upp till samma temperatur som luftens.

Har du ont om vatten gäller det att hushålla. Vattna helst på kvällen eller morgonen, när avdunstningen är som minst. Om du låter en vattenspridare gå en solhet dag försvinner det mesta vattnet direkt genom avdunstning och plantorna kan också brännas.

Gödsling

Grundgödsla med stallgödsel och kompost på hösten i övre halvan av landet och om jorden är mycket lerig. På lätta jordar i södra Sverige går det att grundgödsla tidig vår. De olika växtslagen har olika näringsbehov och många klarar sig med mindre. Det är bra att göra en växtföljdsplan. De olika växtslagen skall byta plats för att inte drabbas av sjukdomar och andra angrepp. Det gör det även enklare att se var det behöver gödulas.

Kål, squash, purjolök och gurka vill ha rikligt med kväve och skall alltid grundgödas. Potatis, morötter och sallat vill ha mindre, oftast räcker den näring som finns kvar från förra årets grundgödsling. Bönor och ärtor binder själva kväve från luften. På lätta och näringsfattiga jordar och alltid till de mer krävande växtslagen är det bra att gödsla med hönsgödsel, nässelvatten eller gräsklipp under växtsäsongen.

Gödsla inte med kväverik gödsel på jordgubbar och andra bärväxter på försommaren. Jordgubbsplantorna gödulas först efter skörden. Mylla ner gödseln runt och vattna. Passa samtidigt på att klippa bort revplantorna. Sätt dem i krukor eller bänk och låt dem växa till nya plantor.

Kompostering

Att lägga kompost är det bästa sättet att skaffa billig och bra jordförbättring. Lägga allt växtavfall i komposten – ogräs, gräsklipp, blast och andra skörderester. Svampangripna blad och andra sjuka växtdelar skall grävas ner för att undvika spridning. Jordbundna sjukdomar som klumprotsjuka på kål och potatisbladmögel ska inte läggas i komposten utan grävas ner där det inte odlas grönsaker eller kastas i soporna. Strö lite jord på komposten då och då, gärna också någon kväverik gödsel. Det går nämligen åt kväve när avfallet förmultnar.

En kompost ska helst stå skuggigt. I full sol torkar materialet snabbt och man måste vattna så att förmultningen inte stannar upp. Om komposten verkar hårt packad kan förmultningen gå långsamt på grund av syrebrist. Gräv i så fall om materialet så att det dels blandas om och så det kommer att ligga luftigare.

Gallring

Sår du glest från början så behöver du inte gallra så mycket. Det är lätt att så på tok för tätt. En tjock sträng med frö i en sallatsrad betyder att du måste gallra bort mer än hälften av de plantor som grott för att de övriga ska stå lagom tätt. 2-3 sallatsfrön på 10-15 cm avstånd i raden är mer lagom. Det är nästan omöjligt att så precis lagom mycket. Lite överskott måste det vara i raderna ifall några frön inte skulle gro men de bortgallrade småplantorna kan användas som baby leafs i sallader.

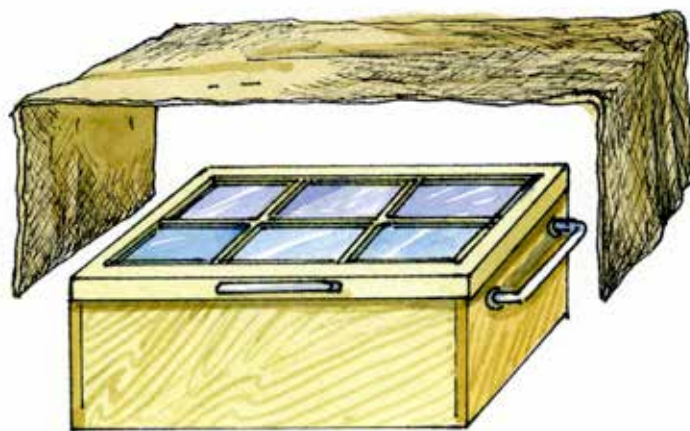
FÖLJANDE AVSTÅND MELLAN PLANTORNA I RADEN ÄR LAGOM:

HUVUDSALLAT: 15 CM	RÖDBETOR: 5 CM
ISBERGSSALLAT: 20 CM	RÄDISOR: 1-2 CM
SPENAT: 5 CM	PALSTERNACKOR: 15 CM
MORÖTTER: 5-10 CM	SALLADSLÖK: 2 CM

Sommarsådd

Så inte för mycket på en gång av sorter som har kort utvecklingstid. Det är bättre att så i omgångar under sommarens lopp. Rädisor t ex bör sås ungefär var tredje vecka och bara litet i taget. Då blir det alltid fräscha rädisor att plocka. Spenat och huvudsallat sås också i omgångar, liksom salladslök. Bönor och ärtor sås först när jorden blivit riktigt varm. Från mellansverige och norrut brukar det vara lagom i början av juni. Undantag är sockerärt som kan sås tidigare på våren. Kinesisk kål (salladskål) ska aldrig sås eller planteras ut förrän i juli. Gallra så att varje planta får lagom livsrum. Står plantorna för tätt utvecklas de dåligt.

Många växtslag som kräver lång tid att utvecklas kan förödlas i växthus eller kallbänk för att sedan planteras ut. Det gäller bl a kål, squash, selleri och frilandsgurka. Så i brätten 4-6 veckor innan beräknad utplantering som bör vara efter den sista nattfrost. Att förödlas och plantera är ett måste för att många växtslag ska hinna bli klara i norra delarna av landet.

Förkultivera i enkel kallbänk. Täck med säkväv mot första starka vårsolen. Skydda med täcke eller matta vid risk för nattfrost.